

CD KLASSIEK

Pastorale

Marc-Antoine Charpentier

De kersttijd is weliswaar voorbij, maar in de wereld van de muziek gelden de liturgische tijden niet. De 450 geestelijke composities van Marc-Antoine Charpentier (1643-1705) waren toonaangevend. In zijn prachtige versie van de zeven O Antifonen (voor de vespersdienst van de laatste week vóór Kerstmis) zien we hoe Charpentier eeuwenoude teksten gloedvol en intelligent voorziet van nieuwe muziek.

De drie *Pastorales sur la Naissance de N.S. Jésus-Christ* (H483, H483A en H483B) ontstonden op vraag van de rijke en ongehuwde Madame de Guise die de Italiaanse stijl kon smaken. Charpentiers eerste en langste pastorale (H483) vertrekt bij de wakende herders en mondt uit in een universele bezinning over het menselijke lot in een door zonde en ellende geteisterde wereld. Langzaam slaat de sfeer om: de geboorte van de Heiland is het onderpand van het ware menselijke geluk, daar kan geen kwaad tegenop. Een omslag die de muziek trouwens heerlijk uitbeeldt: de klacht van de herderin wordt door de echo veranderd in een

aankondiging van blijvend geluk. We horen als het ware de existentiële vragen die de laatste der de Guises zich stelde over de teloorgang van haar geslacht.

De tweede versie van de *Pastorale de Noël* (H483A) heeft de aanbidding als thema en eindigt op een lofzang voor de Maagd. De derde versie laat de herders teruggaan naar de velden bij opkomende dageraad en sluit af met de bede dat Gods beeld in ieder mensenhart onuitwisbaar zou worden.

Charpentier slaagt erin het sentiment in de hand te houden. Daarmee houdt hij het midden tussen de formele strengheid van de hoofse Franse barok en de soms oppervlakkige sentimentaliteit van zijn Italiaanse collega's. Voor Charpentier moet geestelijke muziek het gevoel laten spreken om het hart van de luisteraar te raken, niet met ijdel vertoon, maar met schoonheid, die iets weet op te roepen van de zuiverheid van God. Een streven dat het Ensemble Correspondances vandaag perfect waarmaakt. Zo toont het zich een waardige opvolger van de versie van Les Arts Florissants. (JC)

Marc-Antoine Charpentier, *Pastorale de Noël. Grandes Antennes 'O' de l'Avent*, door het Ensemble Correspondances onder leiding van Sébastien Daucé, harmonia mundi, HMC 902247, 23 euro.

CD KLASSIEK

Theatraal

Claudio Monteverdi

In 2017 herdenkt de muziekwereld de 450ste verjaardag van de geboorte van Claudio Monteverdi (1567-1643), de Italiaanse componist die het begin van de barokperiode markeerde. Monteverdi is niet enkel de pionier van het operagenre, volgens muziekhistorici was zijn gevarieerde werk aanleiding tot enkele van de meest fundamentele keerpunten in de westerse muziek. Theatraliteit kwam immers de muziek zelf binnen. Zonder Monteverdi geen aria's, geen opera, zelfs geen effecten in de religieuze muziek van de zeventiende en achttiende eeuw.

Monteverdi schreef meerdere cycli madrigalen, een genre van

vocale wereldse muziek dat in de zestiende eeuw opgang maakte en meestal op antieke mythen gebaseerd dichtwerk volgt. Volgens Monteverdi-kenner Rinaldo Alessandrini is vooral het zesde boek met madrigalen uit 1614 een scheidingslijn. De componist schreef een aantal klaagliederen voor vijf stemmen in een tot dan toe ongeziene expressieve stijl. De aanleiding was autobiografisch: Monteverdi verloor kort voordien zijn echtgenote zowel als zijn beste zangeres.

Het label Arcana brengt opnieuw de opname uit die Alessandrini maakte met zijn ensemble Concerto Italiano. (EDS)

Claudio Monteverdi, *Il Sesto libro de Madrigali*, door Concerto Italiano onder leiding van Rinaldo Alessandrini, Outhere Music, A 425, 23 euro.

BOEK WERELD

Humanitair drama
Ben Rawlence

Wie eens een ander beeld wil krijgen van de zogeheten vluchtelingen crisis, moet het boek *Vluchtelingenstad* lezen. In het noordwesten van Kenia bevindt zich, bij de plaats Dadaab, 's werelds grootste vluchtelingenkamp. Vorig jaar woonden er naar schatting een half miljoen mensen. Het kamp groeide

sinds 1992 uit tot een volwaardige, weliswaar niet-officiële stad, de derde grootste van Kenia, in oostelijk Afrika. Voornamelijk Somalische vluchtelingen vonden er een nieuwe, voorlopige thuis. Sinds 1991 woedt in de Hoorn van Afrika een bloedige burgeroorlog, eerst tussen de regering en inheemse clans, sinds het begin van de jaren 2000 tegen islamitische extremisten. De terreurorganisatie Al-Shabaab vecht vandaag, vaak door middel van bloedige aanslagen, voor de heerschappij in Somalië. De extremisten willen een islamitische staat bouwen, reden waarom honderdduizenden het land ontvluchten.

Ben Rawlence volgde jarenlang de situatie voor Human Rights Watch en schreef eerder voor *The Guardian* en *The New York Times*. Hij brengt negen beklijvende portretten van inwoners van Dadaab: kindsoldaten, voetballers, leerkrachten, kinderen die niets anders heb-

ben gekend dan het leven in het kamp.

Het verhaal eindigt eind 2015. Medio 2016 besliste de Keniaanse regering het vluchtelingenkamp Dadaab binnen een jaar te sluiten, omdat het een broedplaats zou zijn voor militanten van Al-Shabaab. Wat er met de honderdduizenden inwoners moet gebeuren, is onduidelijk. De Verenigde Naties lieten alvast weten dat het sluiten van Dadaab verwoestende gevolgen kan hebben voor de hele regio. (EDS)

Ben Rawlence, *Vluchtelingenstad. Negen portretten uit het grootste vluchtelingenkamp ter wereld*, Omniboek, Utrecht, 2016, 347 blz., 19,99 euro, ISBN 978 89 4019 091 05.

BOEK SAMENLEVING

Perverse taal
Laermans & anderen

In zijn roman *1984* introduceerde George Orwell de term *Newspeak*, een taal gecreëerd en gecontroleerd door de totalitaire staat om de samenleving te kun-

nen beheersen en stroomlijnen. Socioloog Rudi Laermans en de filosofen Lieven De Cauter en Karel Vanhaesebrouck waarschuwen ons in een vreemd boekje voor vele trendy woorden die zijn aangetast door het virus dat zij 'managerialisme' noemen. Vele graag gebruikte Engelse woorden zijn volgens de auteurs 'pervertering' van de taal: ze wijzigen de betekenissen en dragen slinks een ideologische lading met zich mee.

Het woord *content* (inhoud) bijvoorbeeld gaat volstrekt niet over inhoud, maar over het tegengestelde. Er wordt vulsel mee bedoeld, waarvan wordt verwacht dat iedereen er altijd en overal tevreden mee is.

Veel nieuwe woorden tonen aan dat haast iedereen manager is geworden en de hectische le-

vensstijl van de yups heeft overgenomen. Interessant zijn de inzichten van de hedendaagse Italiaanse filosoof Giorgio Agamben die het hedendaagse kapitalisme benadert als een soort religie. Het volstaat volgens Agamben – die een commentaar op Paulus schreef – met z'n allen ons geloof op te zeggen om het systeem te laten vallen. (EDS)

Rudi Laermans, Lieven De Cauter & Karel Vanhaesebrouck, *Klein lexicon van het managementjargon*, EPO, Berchem, 2016, 20 euro, 207 blz., ISBN 978 94 6267 095 2.

BOEK KEUKEN

Brood van vroeger
Stefan Elias

Sinds de middeleeuwen, toen brood het belangrijkste voedingsmiddel werd, genieten bakkers aanzien. Tot vandaag is ons land gekend voor zijn prima warme bakkers en smullen Belgen als geen ander van brood en gebak. Almaar meer mensen bakken trouwens zelf brood.

In dit *Belgisch bakboek* vinden ze heel wat inspiratie. Niet enkel de prachtige foto's zetten aan tot bakken, de handige tips en gouden bakregels van bakker Stefan Elias begeleiden je bovendien stap voor stap. Elias bundelde honderd streekrecepten voor brood, koeken, snoep, taart, vlaai, hartig gebak, wafels, pannenkoeken en oliebol-

len – met recept. Historica Greet Draye gaat op zoek naar de vaak vergeten geschiedenis van het recept. Vaak wijst de naam op de Belgische oorsprong, zoals bij Lierse vlaikes en Luikse wafels. Dan weer verdoozelt de naam de ware Belgische oorsprong. Denk maar aan de benaming *Pain à la grecque* voor koeken die voor het eerst gebakken werden in een klooster in de buurt van de Brusselse Wolvengracht. Franse soldaten verbasterden het tot *grecque* (Grieks), zodat die typische Brusselse koekjes uiteindelijk de naam Grieks brood kregen.

Soms ontstonden tradities in een dorp, streek of gemeenschap zoals pannenkoeken met Lichtmis of vroeger de zielenkoeken, die tot aan Wereldoorlog I met Allerzielen werden gebakken. De legende wil dat de zielepjes van dierbare overledenen zo naar de hemel werden gesmuld. En dan zijn er nog recepten die toevallig ontstonden, zoals de boekweitpannenkoeken of sint-maartenskoeken, omdat die heilige het boekweitzaad naar onze streken zou hebben gebracht. Of per ongeluk, zoals de nonnenscheten of soesjes die het daglicht zagen omdat een jonge novice per ongeluk een bolletje beslag, klaar

voor de oven, in frituurolie liet vallen.

Opmerkelijk is ook hoe de broodconsumptie in de loop van de geschiedenis sociale verschillen verraadt. Is wit brood vandaag het meest gebruikelijke brood en zijn mengelingen van gerst en rogge rijkere en duurder versies, dan was het in de middeleeuwen net andersom. Enkel als het feest was, at ook het gewone volk wit brood. Vandaar de term wittebroodsweken. Kortom, dit boek bevat niet enkel interessante en handige recepten, maar ook meer dan genoeg voedsel voor wie geïnteresseerd is in de geschiedenis erachter. (IVH)

Belgisch bakboek, Kannibaal, Veurne, 2016, 272 blz., 35 euro, ISBN 978 94 9208 173 5.